

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi leipomotyölain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan leipomoiden yötyö järjestettäväksi siten, että kolmivuorotyö olisi mahdollista ruokaleivän valmistuksessa, jos työnantajien ja työntekijöiden yhdistykset, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, olisivat siitä sopineet ja työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaosto olisi antanut siihen luvan. Muissa kuin kolmessa tai useammassa vuorossa työskentelevissä leipomoissa voitaisiin

rajoitetulla työntekijämäärällä tehdä kaikkia leipomotuotteita myös yöllä. Hallituksen esitykseen sisältyy lisäksi säännösehdotus, jonka mukaan leipomon omistaja vapautettaisiin leipomotyölain tarkoittamista työaikarajoituksista.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian lakiehdotuksen hyväksymisestä.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

Voimassa olevan leipomotyölain (302/61) mukaan yöllä leipominen on kielletty. Valta-kunnalliset työnantajien ja työntekijöiden yhdistykset voivat kuitenkin sopia työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston luvalla työn tekemisestä kolmessa tai useammassa vuorossa. Tällaisia sopimuksia järjestöt ovat tehneet koskemaan muutamaa suurta leipomoa. Kun alan muut noin 800 leipomoa eivät ole voineet tehdä työtä aamulla ennen kello viittä, leipomotyölaista on muodostunut myös alan kilpailutilannetta säätelevä laki.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on muuttaa leipomotyölakia siten, että se antaisi työntekijöiden kannalta muuhun työaikalainsäädäntöön nähden verrattavissa olevan työaika-suojelun puitteissa kaikille leipomoyrityksille tasapuoliset mahdollisuudet yritystoimintaan ja keskinäiseen kilpailuun. Lähtökohtana olisi pidettävä leipomoalan nykyistä tilannetta. Kolmi-

vuorotyötä voitaisiin tehdä edelleen, mutta myös muut leipomot voisivat parantaa tuotantokoneistonsa käyttöastetta aloittamalla työt nykyistä aikaisemmin aamulla. Tämä tasoittaisi voimassa olevan leipomotyölain aiheuttamaa ainakin osittain epätasapuolista kilpailutilannetta ilman, että rajoitettaisiin leipomoyritysten nykyisiä toimintamahdollisuuksia.

2. Nykyinen tilanne

2.1. Lainsäädäntö

Leipomoyrityksissä noudatettavaa työaika säännöstää leipomotyölaki, joka perustuu Kansainvälisen työjärjestön (ILO) vuonna 1925 hyväksymään ja Suomen vuonna 1928 ratifioimaan yötyötä leipomoissa koskevaan kansainväliseen sopimukseen. Kyseistä lakia muutettiin viimeksi vuonna 1968 työmarkkinajärjestöjen esityksestä siirryttäessä 40-tuntiseen työviikkoon.

Leipomoissa noudatettavaa työaikaa koskevat säännökset eroavat sen mukaan, onko kyse pehmeän vai kovan leivän valmistuksesta. Leipomotyölain 2 §:n mukaan, jossa säädetään pehmeän leivän valmistuksesta, saadaan leipomotyötä tehdä vain kello viiden ja kello 22 välisenä aikana. Kuitenkin voidaan työssä, joka on järjestetty kahteen vuoroon, päättää jälkimmäinen vuoro viimeistään kello 23. Leipomotyölain mukaan saadaan työ järjestää tehtäväksi kolmessa tai useammassa vuorossa miespuolisten työntekijöiden osalta valtakunnallisten työnantajain ja työntekijäin yhdistysten tekemällä sopimuksella sekä työsuojelupiirin poikkeuslupajaoston luvalla, mikäli teollisuuslaitoksen, leipomon tai sellaisen osan tekniset laitteet ja työolot ovat sellaiset, ettei yötyön teettämisestä aiheudu työntekijöille erityistä haittaa tai vaaraa terveydelle.

Leipomotyölain 3 §:n mukaan saadaan sellaisessa tehtaassa taikka teollisuuslaitoksessa tai leipomon erillisessä osastossa, jossa valmistetaan yksinomaan näkkileipää, keksejä tai muita niihin verrattavia tuotteita, tehdä työtä arkipäivinä kello viiden ja kello 23 välisenä aikana. Tällaisen työn teettämiseen voi työsuojelupiirin poikkeuslupajaosto antaa määräämällään ehdoilla luvan miespuolisten työntekijöiden osalta. Edellytyksenä kuitenkin on, että tehtaan taikka teollisuuslaitoksen tai leipomon erillisen osaston tekniset laitteet ja työolot ovat sellaiset, ettei yötyön teettämisestä aiheudu työntekijöille erityistä haittaa tai vaaraa terveydelle.

Leipomotyölain 4 §:ssä on säädetty sellaisista aloittamis- ja lopettamistoista, jotka ovat välttämättömiä, jotta liikkeen, laitoksen tai

yrittäjän muut työntekijät voisivat suorittaa työtä koko säännöllisen työaikansa. Näissä tapauksissa saa työntekijää hänen suostumuksellaan pitää työssä enintään kolme tuntia viikossa lain 2 §:ssä mainittujen aikojen ulkopuolella.

Leipomotyölain 5 §:n mukaan voidaan kyseisen lain alaista työtä tehdä tilapäisesti enintään viitenätoista määrättynä arkipäivän edellisenä yönä vuodessa asianomaisen työsuojeluviranomaisen luvalla muissa kuin työneuvoston lupaa edellyttävissä tapauksissa. Tällaisesta työstä on työntekijälle maksettava korotettu palkka niin kuin työaikalaisissa on sunnuntaityön osalta säädetty. Leipomotyölaki on työaikalain suhteen toissijainen, joten sen alaiseen työhön on muilta osin sovellettava työaikalakia.

2.2. Käytäntö

2.2.1. Yritykset ja henkilöstö

Teollisuustilaston mukaan leipomoalalla on vähintään viiden työntekijän toimipaikkoja 484. Tämän lisäksi on vähemmän kuin viiden työntekijän leipomoita noin 300. Yrityskokoa työntekijämäärän mukaan voidaan kuvata seuraavalla tilastolla. Tilastosta ilmenee selvästi leipomoalan pienyritysvaltaisuus verrattuna muihin teollisuudenaloihin. Tilastoon sisältyvistä leipomoista on osuuskunta- tai osakeyhtiömuotoisia noin 200, joten muut ovat kommandiittijä avoimia yhtiöitä sekä yksityisiä toiminimiä, joita on eniten.

työntekijämäärä

750 yritystä

% — jakauma

1—10	11—30	31—50	51—100	101—200	201—
435	233	46	22	8	6
58	31	6	3	1	1

Työntekijöitä on leipomoalalla teollisuustilaston mukaan 11 118, joista naisia 7 786 ja miehiä 3 332. Näistä työntekijöistä on varsinaisissa tuotantotehtävissä 8 818. Kaikkiaan leipomoalalla on noin 12 500 henkilöä laskettaessa mukaan myös vähemmän kuin viiden työnte-

kijän leipomot. Kolmivuorotyössä, jota tehdään neljän yrityksen viidessä leipomossa, on noin 300 miestyöntekijää. Kolmivuoroleipomoiden kokonaistyöntekijämäärä on noin 2 000 ja markkinaosuus vähittäiskaupasta noin 35 %.

2.2.2. Alan järjestöt

Leipomoalan työnantajajärjestöjä ovat Elintarvikealan Työnantajaliitto, johon kuuluu 214 yritystä henkilöstömäärältään yhteensä 6 513, Suomen työnantajain Yleinen Ryhmä, johon kuuluvat kolme leipomoa työntekijämäärältään noin 1 000, sekä Työehtoliitto, johon kuuluvat 37 leipomoa työntekijämäärältään noin 1 170. Leipomoalan työntekijöistä on 9 000 järjestäytynyt Suomen Elintarviketyöläisten Liittoon. Lisäksi alalla on noin 650 teknistä toimihenkilöä, joista noin 350 kuuluu Teknisten Liittoon.

Elintarviketeollisuusliitto ja sen jäsenjärjestö Suomen Leipuriliitto, jolla on noin 600 jäsenyritystä, edustavat leipomoalan elinkeinotoimintaa.

2.3. Sopimustilanne

Kolmivuorotyö leipomoalalla perustuu leipomotyölain 2 §:n mukaisiin kolmivuorotyösopimuksiin. Tällaiset sopimukset Suomen Elintarviketyöläisten Liitto on tehnyt työnantajajärjestöjen kanssa koskemaan viittä suurta leipomoa. Näihin sopimuksiin perustuvat poikkeusluvut olivat alunperin voimassa 31.12.1982 saakka. Näiden lupien voimassaoloa on kuitenkin 15.12.1982 sovittu jatkettavan edellyttäen, että hallitus antaa mahdollisimman nopeasti tähän esitykseen sisältyvät leipomotyölain muutosehdotukset eduskunnan käsiteltäväksi.

Teknisten Liitto on tehnyt Suomen Työnantajan Yleisen Ryhmän kanssa leipomotyölain 2 §:n mukaisen sopimuksen kahden leipomon osalta. Työneuvosto ja Hämeen työsuojelupiiri ovat myöntäneet tähän kolmivuorosopimukseen perustuvat poikkeusluvut olemaan voimassa 31.12.1984 saakka. Edellä mainitun sopimuksen lisäksi Teknisten Liitto ja Elintarvikealan Työnantajaliitto ovat tehneet kolmivuorotyösopimuksen kahden leipomon osalta.

2.4. Kilpailutilanne

Leipomot kuten muutkin yritykset kilpailevat olemassa olevista markkinoista käyttäen hy-

väksi tuoteiden hintaa, laatua, mainontaa ja markkinointia, jakelutien oikeaa valintaa, tuotevalikoiman laajuutta, toimitusvarmuutta ja toimitusajankohtaa.

Leipomot voidaan jakaa kolmeen, toiminta-ajatukseltaan erilaiseen ryhmään: pieniin lähinnä pakkaamatonta, mutta myös jonkin verran pakattua "aamulämmintä" useimmiten vain joihinkin myymälöihin tai kahviloihin toimit-taviin leipomoihin, paikkakunnallisiin tai maakunnallisiin leipomoihin sekä leipomoihin, joiden markkina-alueena on koko maa.

Leipomot kilpailevat erityisesti vaalean ruokaleivän toimittamisesta. Tämän kilpailun eräs tärkeimpiä markkinointikeinoja on tilapäisesti lisätä huomattavasti tuotantoa ja tuotteiden jakelutoimintaa uusien, pysyvien toimituspaikkojen hankkimiseksi.

Leipomotyölain aamuloitusrajoitus kaventaa erityisesti muiden kuin kolmivuoroleipomoiden, jotka tekevät ruokaleipää ympäri vuorokauden, mahdollisuuksia osallistua tällaiseen markkinointikilpailuun, sillä leivän tuotannon huomattava lisääminen muun tavanomaisen tuotannon lisäksi kello viiden jälkeen alkavassa työssä on varsin vaikeaa. Leipomoalan kilpailutilanne on johtanut siihen, että toisaalta yritykset ovat rikkoneet aamuloitusrajoitusta vastaan ja toisaalta hakeneet kolmivuorolupia voidakseen osallistua markkinakilpailuun täysipainoisesti. Vaikka kolmivuorolupia on haettu, niitä hake-neiden yritysten tarkoituksena on kuitenkin eräissä tapauksissa ollut päästä aloittamaan työt ennen kello viittä ennemminkin kuin tarve tuottaa ruokaleipää varsinaisessa kolmivuorotyössä.

Leipomoalan markkinakilpailu tapahtuu lähinnä ruokaleivän myynnillä. Tähän liittyy se, että vähittäiskauppa valitsee ensisijaiseksi myös muiden leipomotuotteiden toimittajakseen sen yrityksen, joka toimittaa ruokaleivän riittävän ajoissa aamulla.

Kaikki leipomot kilpailevat ainakin jossakin määrin keskenään, sillä suurin osa leipomoista on yleisleipomoita eli samassa yrityksessä tehdään ruokaleipä-, kahvileipä- ja usein myös konditoriatuotteita sekä leipomoeineksiä eli piirakoita ja pastei-joita. Ankarin kilpailu käydään leipomoalalla kuitenkin saman tyyppisten yritysten kesken. Leipomot, jotka markkinoivat pakattuja tuotteitaan koko maahan, eivät aina kykene kilpailemaan paikkakunnallisten leipomoiden kanssa aamutuoremarkkinoista. Vastaa-

vasti pienet leipomot eivät pysty kilpailemaan teollisten leipomoiden kanssa pitkää prosessia ja kalliita laitteistoja vaativassa tuotannossa.

Leipomotyölaki ja sen nykyinen sovellutus vaikuttaa kaikkien yritysten käsityksen mukaan haittaavasti alan terveeseen kilpailuun. Aloittamisajankohta, kello viisi pakottaa aamutoimiuksista kilpailevat leipomot investoimaan kapasiteettiin vain aamukiirettä varten. Omistajaa koskevat rajoitukset estävät aamualoitusrajoitusten tavoin kapasiteetin tehokasta hyväksikäyttöä ja leipomon joustavaa sopeutumista kilpailutilanteeseen. Kolmivuorotyön jatkamiseen liittyvät järjestöjen erimielisyydet ovat estäneet teollistuvia keskusuria leipomoita kehittämästä toimintaansa.

Ne leipomot, joiden teknistyminen on edennyt pisimmälle, ovat viime aikoina voimakkaasti lisänneet automaatiotaan. Näin ollen lainsäädäntö on vaikuttanut toisaalta jo teollistuneiden leipomoiden ja toisaalta teollistumassa olevien paikkakunnallisten leipomoiden toimintaedellytysten muodostumiseen eriarvoisiksi.

3. Asian valmistelu

Leipomoalalla toimivat yrittäjiä, työntekijöitä, toimihenkilöitä ja työnantajia edustavat järjestöt samoin kuin yksityiset yrittäjät ja työntekijät ovat esittäneet voimassa olevaan leipomotyölakiin voimakkaita muutosvaatimuksia varsinkin sen jälkeen, kun Suomen Elintarviketyöläisten Liitto teki 20.—22. 11. 1981 päätöksen olla solmimatta leipomoita koskevia kolmivuorosopimuksia vuoden 1982 jälkeen. Tämän johdosta sosiaali- ja terveysministeriö asetti 30. 9. 1982 toimikunnan, jonka tehtävänä oli selvittää voimassa olevan leipomotyölain soveltamisessa mahdollisesti ilmenneet epäkohdat ja tehdä tämän selvityksen perusteella tarvittaessa mahdolliset ehdotukset lainsäädäntö- ja muiksi toimenpiteiksi. Toimikunnan tuli tehdä mahdolliset ehdotukset kiireellisiksi katsomistaan toimeksiannon kohdista 15. 12. 1982 mennessä ja muilta osin 30. 11. 1983 mennessä. Toimikunnassa ovat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö sekä alan työmarkkina- ja yrittäjäjärjestöt. Nyt annettava hallituksen esitys perustuu leipomotyöaikatoimikunnan osamietintöön (komiteamietintö 1982: 73).

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Kun leipomotyölaki koskee lähinnä yksityistä elinkeinotoimintaa, hallituksen esityksellä ei ole julkistaloudellisia vaikutuksia. Hallituksen esityksen tarkoituksena on tasoittaa leipomoalan kilpailutilannetta siltä osin kuin leipomotyölaista on johtunut erilaisia rajoituksia leipomoiden toimintaan. Hallituksen esityksen tarkoituksena onkin siten tasapuolisesti turvata erityyppisten leipomoiden taloudellisia toimintamahdollisuuksia ja sen kautta myös leipomoalan työllisyyttä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Kansainvälisessä työjärjestössä (ILO) hyväksyttiin vuonna 1925 yötyötä leipomoissa koskeva sopimus (n:o 20), jonka Suomi on ratifioinut vuonna 1928. Sopimuksen mukaan työaika leipomoissa on sijoitettava kello viiden ja kello 23 väliseksi ajaksi. Tämä määräys koskee myös omistajayrittäjää. Kansainvälisen työjärjestön jäsenmaista on yötyötä leipomoissa koskevan sopimuksen alunperin ratifioinut 16 maata: Argentiina, Bolivia, Bulgaria, Chile, Kolumbia, Kuuba, Suomi, Irlanti, Israel, Luxemburg, Nicaragua, Panama, Peru, Espanja, Ruotsi ja Uruguay. Sopimuksen ovat kuitenkin sittemmin irtisanoneet Argentiina, Irlanti, Nicaragua, Ruotsi ja Uruguay, joten kyseinen sopimus on voimassa 11 Kansainvälisen työjärjestön jäsenmaassa.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotettujen säännösten sisällyttäminen leipomotyölakiin merkitsee yötyötä leipomoissa koskevan ILO:n sopimuksen irtisanomista. Irtisanomisen osalta asia on ollut käsiteltävänä Suomen ILO-neuvottelukunnassa, joka on todennut irtisanomisen välttämättömyyden. Eduskunnan hyväksyttyä hallituksen esityksen hallitus tulee ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin kyseisen sopimuksen irtisanomiseksi.

Hallituksen esityksen lähtökohtana on ollut se, että leipomoalan työmarkkinaosapuolet ovat todenneet jatkavansa voimassa olevia leipomotyölain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuja kolmivuorotyötä koskevia sopimuksia edellyttäen,

että hallitus antaa tämän hallituksen esityksen mukaisen esityksen eduskunnalle vuoden 1982 loppuun mennessä.

Hallituksen tarkoituksena on tarkoin seurata nyt annettavan esityksen pohjalta vahvistettavan leipomotyölain muutoksen vaikutuksia lei-

pomoalan työaikaan, palkkaukseen ja työoloihin. Tämän seurannan ja työtään 30.11.1983 saakka jatkavan leipomotyöaikatoimikunnan selvitysten perusteella hallitus tulee tarvittaessa ryhtymään toimenpiteisiin leipomotyölain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Hallituksen esityksen tarkoituksena olisi muuttaa leipomotyölain säännöksiä niin, etteivät ne saattaisi leipomoalan yrittäjiä perustetomasti keskenään erilaiseen kilpailuasemaan. Lakiehdotus rakentuu nykyisin käytännössä valitsevaan tilanteeseen. Leipomotuotteiden myytäväksi tuottamiseen kuuluu ja on perinteisesti kuulunut olennaisena työväiheena tuotteiden pakkaaminen. Sen sijaan leipomotyölain soveltamisalan kannalta on ollut ainakin jossakin määrin tulkinnanvaraista, kuuluuko leipomotuotteiden lähettäminen lain piiriin. Yhtenäisen käytännön aikaansaamiseksi lakiehdotuksen 1 §:n 1 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan leipomossa tapahtuva leipomotuotteiden pakkaaminen ja lähettäminen kuuluisivat lain soveltamisalan piiriin.

Työlainsäädäntö koskee pääsääntöisesti työsuhteessa eli työnantajan ja työntekijän välisessä suhteessa noudatettavia seikkoja kuten työsuhteturvaa, työaika, vuosilomaa ja turvallista työympäristöä. Yrityksen omistajaa itseään, joka on työnantaja, nämä säännökset eivät koske. ILO:n leipomoiden yötyötä koskeva sopimus sen sijaan koskee myös omistajayrittäjää ja kieltää myös häneltä yötyön tekemisen. Voimassa oleva leipomotyölaki perustuu mainittuun sopimukseen, minkä vuoksi lain työaika-rajaukset ovat koskeneet myös leipomon omistajaa.

Leipomon omistajan aseman muuttamiseksi vastaamaan muun työlainsäädännön periaatteita ja leipomoiden toimintaedellytysten parantamiseksi lakiehdotuksen 1 §:n 2 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan lakia ei sovelleta leipomotyöhön, jota yrityksen omistaja tekee. Omistaja olisi siten vapaa leipomotyölaissa säädetyistä työaika-rajauksista. Sen sijaan omistajan perheenjäsenen suorittama leipomotyö kuuluisi lain soveltamisalan piiriin.

2 §. Voimassa olevan leipomotyölain 2 §:n 3 momentin mukaan työ saadaan työnantajain ja työntekijäin yhdistysten, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, sopimuksella ja työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajao-ton luvalla järjestää tehtäväksi kolmessa tai useammassa vuorossa miespuolisten työntekijöiden osalta teollisuuslaitoksessa, leipomossa tai sellaisen osassa, jonka teknilliset laitteet ja työolot ovat sellaiset, ettei yötyön teettämisestä aiheudu työntekijöille erityistä haittaa tai vaaraa terveydelle.

Kolmivuorotyöstä voimassa olevan lain nojalla tehdyt sopimukset ovat yleensä koskeneet ruokaleivän valmistusta. Niissäkin leipomoissa, joissa sopimukset ja työneuvoston lupaehdot eivät ole sisältäneet tätä rajoitusta, on kolmi-vuorotyössä valmistettu vain ruokaleipää. Kun lakiehdotuksen tarkoituksena olisi tasapuolistaa erilaisten leipomoyrittäjien kilpailuasemaa, lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentilla on ehdotettu muutettavaksi voimassa olevaa vastaavaa säännöstä siten, että kolmessa tai useammassa vuorossa voitaisiin valmistaa ainoastaan ruokaleipää, mikä ei siten muuttaisi käytännössä nykyistä tilannetta.

Lakiehdotuksessa ruokaleivällä tarkoitetaan kaikkia rukiista valmistettuja pehmeitä leipomotuotteita samoin kuin vehnästä valmistettuja leipiä kuten ranskanleipiä, hiivaleipiä, sekaleipiä, sämpylöitä, patonkeja ja kauraleipiä. Sen sijaan kolmivuorotyössä ei voisi valmistaa kahvileipiä kuten pitkoja, wienereleipiä, pikkupullia eikä voitaikina- ja konditoriatuotteita eikä myöskään leipomoeineksiä.

Lakiehdotuksen 2 §:n 5 momentin mukaan saataisiin muissa kuin kolmivuorotyötä tekevissä leipomoissa työntekijän suostumuksella pitää enintään 6 prosenttia lain soveltamispiiriin kuuluvista työntekijöistä tai vähintään kolme työntekijää työssä kello 22 ja kello viiden

välisenä aikana. Jos leipomo ei tekisi 3 momentin mukaisesti ruokaleipää kolmessa tai useammassa vuorossa, se voisi siis lakiehdotuksen mukaan tehdä vapaasti erilaisia leipomotuotteita rajoitetulla työntekijämäärällä myös yöllä.

Lain soveltamispiiriin kuuluviin työntekijöihin olisi luettava myös ne leipomon tekniset ja muut toimihenkilöt, joihin sovelletaan leipomotyölakia. Prosenttiosuutta määrittäessä mahdollisesti syntyvä murtoluku olisi nostettava seuraavaksi suuremmaksi kokonaisluvuksi, joka ilmoittaisi työntekijöiden enimmäismäärän 5 momentin mukaisessa yötyössä.

Kun omistaja ei kuuluisi lain soveltamisalan piiriin, 5 momentin tarkoittamassa alle 51 työntekijän leipomossa voisi siten olla yöllä työssä enintään neljä henkilöä, omistaja mukaan lukien. Yöllä työskentelevien työntekijöiden määrää laskettaessa lähtökohtana on pidettävä asianomaisen leipomoyksikön eikä esimerkiksi koko yrityksen leipomotyölain alaisten työntekijöiden määrää. Yrityksellä voi siten olla useita leipomoita, joissa kussakin on laskettava erikseen yötyöhön osallistuvien työntekijöiden lukumäärä.

4 §. Kun muissa kuin 2 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa leipomoissa olisi lakiehdotuksen 2 §:n 5 momentin mukaan mahdollista työskennellä rajoitetulla työntekijämäärällä myös yöllä, leipomotyölain 4 §:n 3 momentin tarkoitettujen aloittamis- ja lopettamistöiden teettäminen näissä leipomoissa ei olisi enää tarpeellista. Kun kuitenkin kolmea ja useampaa vuoroa tekevissä leipomossa voi olla sellaisia osastoja, jotka tekevät kello viisi alkavaa leipomotyötä, aloittamis- ja lopettamistöiden teettämismahdollisuus olisi säilytettävä näiltä osin laissa. Tämän vuoksi lakiehdotuksen 4 §:n 3 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan niissä aloittamis- ja lopettamistöissä, jotka ovat välttämättömiä, jotta liikkeen, laitoksen tai yrityksen muut työntekijät voisivat suorittaa työtä koko säännöllisen työaikansa, saisi työntekijää hänen suostumuksellaan pitää työssä sellaisessa leipomossa, jossa tehdään 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua vuorotyötä, enintään kolme tuntia viikossa 2 §:n 1, 2 ja 4 momentissa mainittujen kellonaikojen ulkopuolella.

Aloittamis- ja lopettamistöitä voidaan siten tehdä ainoastaan leipomossa, jossa on käytössä kolmessa tai useammassa vuorossa tapahtuva ruokaleivän valmistus.

5 §. Leipomotyölain 5 §:n 2 momentin mukaan työntekijälle on maksettava erikseen mää-

rättyinä 15 yönä tehdystä työstä sadalla prosentilla korotettu palkka. Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaan muusta kuin 3 §:ssä tarkoitettusta kello 22 ja kello kuuden välisenä aikana tehdystä työstä olisi työntekijälle maksettava vähintään sadalla prosentilla korotettu palkka. Lakiehdotukseen otetulla säännöksellä, joka on tehty leipomoalan erityistarpeista johtuen, ei ole otettu kantaa teollisuudessa yleensä yötyöstä maksettavan korvauksen määrään. Kun työstä maksettavan palkan määräytyminen on ensi sijassa työmarkkinaosapuolten asia ja kun on tarkoituksenmukaista, että alan työmarkkinajärjestöt voisivat sopia yötyön korvaamisesta joissakin tapauksissa toisinkin, esimerkiksi siten, että korvaus annettaisiin vastaavana vapaa-aikana tai, kolmi-vuorotyön osalta nykyisin käytössä olevaa palkkarakennetta noudattaen, lakiehdotuksen 5 §:n 3 momentiksi on otettu asiaa koskeva säännös.

Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota siihen, että voimassa olevan leipomotyölain 5 §:n 2 momentti samoin kuin uusi säännösehdotuskin on poikkeuksellinen ja ainoastaan leipomotyölakiin sisältyvä. Näin ollen säännöstä on tulkittava suppeasti eikä sen perusteella ole tehtävissä mitään johtopäätöksiä työaikalainsäädännön yleistä kehittämistä ajatellen. Hallituksen käsityksen mukaan työstä maksettavaa palkkaa koskevat kysymykset kuuluvat edelleen luontevimmin työmarkkinaosapuolten sopimuspiiriin.

2. Voimaantulo

Kun lakiehdotus pyrkii tasoittamaan leipomoalan kilpailutilannetta, mihin paine leipomoalan piirissä on ollut voimakasta, tulisi ehdotetun lain tulla voimaan nopeasti sen hyväksymisen jälkeen. Nopean voimaantulon varmistamiseksi lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon vaatimiin toimenpiteisiin ja myönnettyjen poikkeuslupien voimassaolo jatkuu ilman eri hakemusta ja työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston päätöstä ajankohtaan, joka voisi olla noin puoli vuotta lain voimaantulon jälkeen. Tällöin olisi riittävästi aikaa siirtyä uuden lain edellyttämään sopimis- ja lupamenettelyyn.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

leipomotyölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 9 päivänä kesäkuuta 1961 annetun leipomotyölain (302/61) 1 §, 2 §:n 3 momentti, 4 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 3 momentti ja 4 §:n 3 momentti 3 päivänä toukokuuta 1968 annetussa laissa (247/68), sekä
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 3 päivänä toukokuuta 1968 annetussa laissa (247/68), uusi 5 momentti ja 5 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 3 momentti seuraavasti:

1 §

Tämän lain alaista on leipomotyö, jolla tarvaraa tuotetaan myytäväksi, leipomossa tapahtuva leipomotuotteiden pakkaaminen ja lähettäminen sekä leivän, näkkileivän, keksien ja niihin verrattavien tuotteiden valmistus tehtaassa taikka teollisuuslaitoksessa tai leipomon erillisessä osastossa, niin myös leipomotuotteiden valmistus muussa liikkeessä, yrityksessä tai laitoksessa.

Tätä lakia ei sovelleta:

1) kotitaloudessa tapahtuvaan leivän valmistamiseen, jota saman talouden jäsenet suorittavat omiksi tarpeikseen; eikä

2) leipomotyöhön, jota yrityksen omistaja tekee.

2 §

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, saadaan työ työnantajain ja työntekijöiden yhdistysten, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, sopimuksella ja työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston luvalla järjestää tehtäväksi kolmessa tai useammassa vuorossa miespuolisten työntekijöiden osalta ruokaleivän valmistuksessa teollisuuslaitoksessa, leipomossa tai sellaisen osassa, jonka teknilliset laitteet ja työolot ovat sellaiset, ettei yötyön teettämisestä aiheudu työntekijöille erityistä haittaa tai vaaraa terveydelle.

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä on säädetty, saadaan muissa kuin 3 momentissa tar-

koitettua vuorotyötä tekevissä leipomoissa työntekijän suostumuksella pitää enintään 6 prosenttia lain soveltamispiiriin kuuluvista työntekijöistä tai vähintään kolme työntekijää työssä kello 22 ja kello viiden välisenä aikana.

4 §

Niissä aloittamis- ja lopettamistöissä, jotka ovat välttämättömiä, jotta liikkeen, laitoksen tai yrityksen muut työntekijät voivat suorittaa työtä koko säännöllisen työaikansa, saa työntekijää hänen suostumuksellaan pitää työssä sellaisessa leipomossa, jossa tehdään 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua vuorotyötä, enintään kolme tuntia viikossa 2 §:n 1, 2 ja 4 momentissa mainittujen kellonaikojen ulkopuolella.

5 §

Muusta kuin 3 §:ssä tarkoitettusta kello 22 ja kello kuuden välisenä aikana tehdystä työstä on työntekijälle maksettava vähintään sadalla prosentilla korotettu palkka.

Työnantajain ja työntekijäin yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus sopia 2 momentissa tarkoitettua korotettua palkasta toisinkin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 1983.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon vaatimiin toimenpiteisiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetty-

jen poikkeuslupien voimassaolo jatkuu ilman eri hakemusta ja työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston päätöstä päivästä 1. tammikuuta 1983.

Helsingissä 7 päivänä tammikuuta 1983

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Vappu Taipale*

Laki

leipomotyölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä kesäkuuta 1961 annetun leipomotyölain (302/61) 1 §, 2 §:n 3 momentti, 4 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 3 momentti ja 4 §:n 3 momentti 3 päivänä toukokuuta 1968 annetussa laissa (247/68), sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on mainituksessa 3 päivänä toukokuuta 1968 annetussa laissa (247/68), uusi 5 momentti ja 5 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tämän lain alasta on leipomotyö, jolla tavaraa tuotetaan myytäväksi, sekä leivän, näkkileivän, keksien ja niihin verrattavien tuotteiden valmistus tehtaassa taikka teollisuuslaitoksessa tai leipomon erillisessä osastossa, niin myös leipomotuotteiden valmistus muussa liikkeessä, yrityksessä tai laitoksessa. *Laki ei kuitenkaan koske* kotitaloudessa tapahtuvaa leivän valmistamista, jota saman talouden jäsenet suorittavat omiksi tarpeikseen.

2 §

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, saadaan työ työnantajain ja työntekijöiden yhdistysten, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, sopimuksella ja työneuvoston avulla järjestää tehtäväksi kolmessa tai useammassa vuorossa miespuolisten työntekijöiden osalta teollisuuslaitoksessa, leipomossa tai sellaisen osassa, jonka teknilliset laitteet ja työolot ovat sellaiset, ettei yötyön teettämisestä aiheudu työntekijöille erityistä haittaa tai vaaraa terveydelle.

1 §

Tämän lain alasta on leipomotyö, jolla tavaraa tuotetaan myytäväksi, *leipomossa tapahtuva leipomotuotteiden pakkaaminen ja lähettäminen* sekä leivän, näkkileivän, keksien ja niihin verrattavien tuotteiden valmistus tehtaassa taikka teollisuuslaitoksessa tai leipomon erillisessä osastossa, niin myös leipomotuotteiden valmistus muussa liikkeessä, yrityksessä tai laitoksessa.

Tätä lakia ei sovelleta

1) kotitaloudessa tapahtuvaan leivän valmistamiseen, jota saman talouden jäsenet suorittavat omiksi tarpeikseen eikä

2) leipomotyöhön, jota yrityksen omistaja tekee.

2 §

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, saadaan työ työnantajain ja työntekijöiden yhdistysten, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, sopimuksella ja työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston avulla järjestää tehtäväksi kolmessa tai useammassa vuorossa miespuolisten työntekijöiden osalta *ruokaleivän valmistuksessa* teollisuuslaitoksessa, leipomossa tai sellaisen osassa, jonka teknilliset laitteet ja työolot ovat sellaiset, ettei yötyön teettämisestä aiheudu työntekijöille erityistä haittaa tai vaaraa terveydelle.

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä on säädetty, saadaan muissa kuin 3 momentissa tarkoitettua vuorotyötä tekevissä leipomoissa työntekijän suostumuksella pitää enintään 6 prosent-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tia lain soveltamispiiriin kuuluvista työntekijöistä tai vähintään kolme työntekijää työssä kello 22 ja kello viiden välisenä aikana.

4 §

Niissä aloittamis- ja lopettamistöissä, jotka ovat välttämättömiä, jotta liikkeen, laitoksen tai yrityksen muut työntekijät voivat suorittaa työtä koko säännöllisen työaikansa, saa työntekijää hänen suostumuksellaan pitää työssä enintään kolme tuntia viikossa 2 §:ssä mainittujen kellonaikojen ulkopuolella.

5 §

Tässä pykälässä tarkoitettu yötyöstä on työntekijälle maksettava vähintään sadalla prosentilla korotettu palkka.

4 §

Niissä aloittamis- ja lopettamistöissä, jotka ovat välttämättömiä, jotta liikkeen, laitoksen tai yrityksen muut työntekijät voivat suorittaa työtä koko säännöllisen työaikansa, saa työntekijää hänen suostumuksellaan pitää työssä *sellaisessa leipomossa, jossa tehdään 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua vuorotyötä*, enintään kolme tuntia viikossa 2 §:n 1, 2 ja 4 momentissa mainittujen kellonaikojen ulkopuolella.

5 §

Muusta kuin 3 §:ssä tarkoitettu kello 22 ja kello kuuden välisenä aikana tehdystä työstä on työntekijälle maksettava vähintään sadalla prosentilla korotettu palkka.

Työnantajain ja työntekijäin yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus sopia 2 momentissa tarkoitettu korotettu palkasta toisinkin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1983.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon vaatimiin toimenpiteisiin.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyjen poikkeuslupien voimassaolo jatkuu ilman eri hakemusta ja työsuojelupiirin työsuojelulautakunnan poikkeuslupajaoston päätöstä päivään kuuta 1983.